

التهاب کمسابقه در جهان

احمد زید آبادي

ولادیمیر پوتین با استقرار ده‌ها هزار نیروی نظامی در مرز اوکراین و برگزاری رزمایش مشترک با بلاروس، التهاب کمسابقه‌ای را بر نظام بین‌الملل حکفرما کرده است.

پوتین هدف از استقرار نیرو در مرز اوکراین را دریافت تضمین‌های امنیتی از دنیای غرب و جلوگیری از پیشروی ناتو به مرزهای غربی خود اعلام کرده است. به باور پوتین، پیوستن اوکراین به پیمان نظامی ناتو به معنای متعهد شدن اعضای این پیمان به دفاع از کیف خواهد بود و این در حالی است که روسیه بخشی از خاک اوکراین یعنی شبه‌جزیره کریمه را به خاک خود ضمیمه کرده و از جدایی‌طلبان منطقه شرق اوکراین حمایت می‌کند. بنابراین، از نگاه کرملین، پیوستن اوکراین به ناتو به معنای متعهد شدن اعضای این پیمان نظامی به آزادسازی کریمه و منطقه شرق اوکراین خواهد بود که نتیجه‌ای جز رویارویی نظامی گریزناپذیر ناتو و روسیه یا از دست رفتن نفوذ مسکو بر «خارج نزدیک» خود و از دست دادن موقعیت تاریخی و جهانی آن در برنخواهد داشت.

از این‌رو، پوتین مدعی است که برای پیشگیری از جنگ آتی و استقرار و تضمین صلح دست به بسیج نیرو در مرز اوکراین زده است. متحدان غربی این ادعاها را رد می‌کنند و بر بهانه‌جویی روسیه برای حمله نظامی به خاک اوکراین اصرار می‌ورزند. ظاهراً هدف اصلی روسیه از لشکرکشی به مرز اوکراین، اجبار اروپا و آمریکا به پذیرش شرایط موجود کریمه و شرق اوکراین است. به عبارت دیگر، پوتین تضمین امنیتی غرب را در شناسایی تعلق شبه‌جزیره کریمه به روسیه و جدایی عملی شرق اوکراین از خاک اصلی آن کشور جست‌وجو می‌کند. این بدان معناست که اعضای ناتو از تعهد خود به حفظ تمامیت ارضی اوکراین عقب بنشینند و در عین حال سیادت روسیه بر «خارج نزدیک» آن را به رسمیت شناسند. به نظر نمی‌رسد اعضای ناتو در شرایط کنونی حاضر به رایه‌چینی امتیازی به مسکو باشند، زیرا از نگاه آنان، این اقدام تسلیم در برابر باج‌خواهی مبتنی بر اعمال زور و نقض اصول وقواعد حاکم بر امنیت اروپا خواهد بود و در عین حال موجب تثبیت قدرت روسیه در تمام قلمرو ارضی اتحاد شوروی سابق خواهد شد.

با این همه، اعضای ناتو که از پیوستن اوکراین به این پیمان دفاع می‌کنند، پرسش مهمی را بی‌پاسخ می‌گذارند. پرسش این است که در صورت پیوستن اوکراین به ناتو، آیا اعضای این پیمان بنا به منشور آن، تعهد دسته‌جمعی خود را برای دفاع از عضو خود عملی خواهند کرد؟ به عبارت روشن‌تر، آیا آنها برای آزادسازی کریمه و شرق اوکراین به مقابله با روسیه حتی از راه نظامی برخوانند خاست؟ اگر پاسخ این پرسش مثبت باشد، ادعای پوتین مبنی بر خطر وقوع جنگی خطرناک بین قدرت‌های اتمی جهان در آینده، چندان بی‌پایه و اساس نخواهد بود. اما اگر پاسخ منفی باشد، پیوستن اوکراین به ناتو چه سودی برای آن به دنبال خواهد داشت که تا این اندازه بر آن اصرار می‌ورزد و ناتو هم به آن روی خوش نشان می‌دهد؟ روشن است که این بحران، راه‌حل ساده و آسانی ندارد و در پشت آن نوعی رقابت تاریخی ژئواستراتژیک پنهان شده است. اما در آن سوی ماجرا، حمله احتمالی روسیه به خاک اوکراین چنان تبعات گسترده‌ای در سطح جهان به همراه خواهد داشت که حتی اندیشیدن به آنها ذهن آدمی را خسته می‌کند. کشورهای غربی تاکنون مشخص کرده‌اند که قصدی برای واکنش نظامی به حمله احتمالی روسیه به اوکراین ندارند و عمدتاً تحریم‌های اقتصادی بی‌سابقه‌ای را علیه مسکو به اجرا خواهند گذاشت. ولی مساله این است که روسیه در برابر چنین تحریم‌هایی علیه اقتصاد نه چندان قوی و شکننده خود، چه واکنش متقابلی نشان خواهد داد. آیا با آرامش درصدد تحمل آنها برخواهد آمد تا با گذشت زمان، اشغال اوکراین یا بخشی از آن، به عنوان «امر انجام شده» از سوی جامعه جهانی پذیرفته شده و راه دیپلماسی برای رفع تحریم‌ها بار دیگر گشوده شود؟ یا اینکه تحریم‌ها را به عنوان اقدامی جهت تضعیف حیات ملی روسیه یا براندازی نظام پوتینی خود تفسیر خواهد کرد و به شیوه‌های مختلف به ستیزه‌جویی سیاسی و امنیتی پنهان و آشکار با دنیای غرب کشیده خواهد شد؟ تصمیم روسیه به مقابله‌جویی با غرب، بدون تردید با سکوت و خاموشی آن کشورها روبه‌رو نخواهد شد و در چشم به هم زدنی، حوزه‌های بسیاری از جهان به خصوص اروپای شرقی، منطقه قفقاز و آسیای میانه به مناطق رویارویی و ستیز دو طرف تبدیل خواهد شد. گمانه‌زنی درباره پیامدهای این نوع رویارویی به قدری وسیع و گسترده است که موارد آن حتی قابل شمارش نیست. به نظرم این چشمانداز مبهم و ترسناک، برای هر دو طرف بحران کم و بیش آشکار است و از همین‌رو، بنا به مقتضیات عقل سلیم تا آن نقطه پیش نخواهند رفت؛ گرچه در دنیای پست‌مدرن، عقل سلیم هم خودش دچار بحران شده است! باری، حمله احتمالی روسیه و اوکراین چه تاثیری بر کشور ما خواهد گذاشت؟ به نظرم در به سرانجام رسیدن یا نرسیدن توافق برجام تاثیری نخواهد

داشت، اما براي شرايط پس از آن، اثرات عموماً مخربش بسيار خواهد بود. توضيح در اين مورد را به زمان خودش بايد سپرد، زماني كه اميدوارم پيش نيايد!

منبع: روزنامه اعتماد 3 اسفند 1400 خورشیدی